

Załącznik
do uchwały Nr XV/124/2008
Rady Powiatu Chojnickiego
z dnia 17 kwietnia 2008r.

**PROGRAM POMOCY DZIECKU I RODZINIE
DLA POWIATU CHOJNICKIEGO
NA LATA 2008 – 2010**

**Opracowanie:
Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie
w Chojnicach**

Kwiecień 2008r.

1. Wstęp

Rodzina stanowi środowisko wychowawcze, które jako jedyne może w pełni zaspokoić potrzeby dziecka oraz zapewnić jego prawidłowy rozwój i wychowanie. To podstawowe prawo dziecka: prawo do wychowania rodzinnego znalazło wyraz w założeniach aktualnej polityki opiekuńczej państwa, ukierunkowanej na:

- wsparcie opiekuńczo – wychowawcze dziecka i jego rodziny w miejscu zamieszkania
- promowanie i rozwój rodzinnych form opieki nad dzieckiem trwale lub okresowo pozbawionym opieki rodziców takich jak: rodziny zastępcze, rodziny adopcyjne, rodzinne domy dziecka.

Najpowszechniejszą rodzinną formą opieki zastępczej są rodziny zastępcze. Rodzina zastępcza przyjmując dziecko pod opiekę zobowiązuje się do stworzenia właściwych warunków dla jego rozwoju fizycznego, psychicznego i intelektualnego. W ten sposób zaspokajają w znacznym stopniu podstawowe potrzeby wychowanków, potrzebę bezpieczeństwa, potrzebę miłości i przynależności.

W 1999r., kiedy przebudowano system pomocy dziecku i rodzinie, zadania publiczne w tym zakresie powierzono samorządowi powiatowemu, włączając równocześnie do systemu pomocy społecznej część należącą wcześniej do systemu edukacji placówek opiekuńczo – wychowawczych, w tym domy dziecka (określane obecnie jako placówki socjalizacyjne) oraz rodziny zastępcze.

W myśl założeń ustawowych, głównym podmiotem polityki społecznej na poziomie samorządu powinna być rodzina. To potrzeby rodziny powinny wyznaczać zakres treściowy programów i form działania. Powiatowe Centra Pomocy Rodzinie powinny prowadzić aktywną politykę społeczną ukierunkowaną na wielozakresową pomoc dziecku i rodzinie, powinny wspomagać rodziny we wszystkich ich funkcjach, podejmując działania na rzecz reintegracji rodziny.

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Chojnicach z dniem 1.01.1999r. przejęło z Kuratorium Oświaty w Bydgoszczy opiekę nad 110 rodzinami zastępczymi i 138 dziećmi w nich przebywających.

Zgodnie z art. 19 ustawy z dnia 12 marca 2004r. o pomocy społecznej (Dz. U. Nr 64, poz. 593 z późn. zm.) do zadań własnych powiatu należy między innymi:

- organizowanie opieki w rodzinach zastępczych, udzielanie pomocy pieniężnej na częściowe pokrycie kosztów utrzymania umieszczonych w nich dzieci oraz wypłacanie wynagrodzenia

z tytułu pozostawania w gotowości przyjęcia dziecka albo świadczonej opieki i wychowania niespokrewnionym z dzieckiem zawodowym rodzinom zastępczym,

- zapewnienie opieki i wychowania dzieciom całkowicie lub częściowo pozbawionym opieki rodziców, w szczególności poprzez organizowanie i prowadzenie ośrodków adopcyjno–opiekuńczych, placówek opiekuńczo–wychowawczych dla dzieci i młodzieży, w tym placówek wsparcia dziennego o zasięgu ponadgminnym, a także tworzenie i wdrażanie programów pomocy dziecku i rodzinie,

- pokrywanie kosztów utrzymania dzieci z terenu powiatu, umieszczonych w placówkach opiekuńczo–wychowawczych i w rodzinach zastępczych, również na terenie innego powiatu,

- przyznawanie pomocy pieniężnej na usamodzielnienie oraz kontynuowanie nauki osobom opuszczającym placówki opiekuńczo–wychowawcze typu rodzinnego i socjalizacyjnego, domy pomocy społecznej dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych intelektualnie, domy dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży, rodziny zastępcze oraz schroniska dla nieletnich, zakłady poprawcze, specjalne ośrodki szkolno–wychowawcze lub młodzieżowe ośrodki wychowawcze,

- pomoc w integracji ze środowiskiem osób mających trudności w przystosowaniu się do życia, młodzieży opuszczającej placówki opiekuńczo–wychowawcze typu rodzinnego i socjalizacyjnego, domy pomocy społecznej dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych intelektualnie, domy dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży, rodziny zastępcze oraz schroniska dla nieletnich, zakłady poprawcze, specjalne ośrodki szkolno–wychowawcze lub młodzieżowe ośrodki wychowawcze, mających braki w przystosowaniu się,

- prowadzenie specjalistycznego poradnictwa.

W myśl art. 70 ustawy o pomocy społecznej, rodzinie mającej trudności w wypełnianiu swoich zadań oraz dziecku z tej rodziny, udziela się pomocy, w szczególności w formie:

- poradnictwa rodzinnego,

- terapii rodzinnej, rozumianej jako działania psychologiczne, pedagogiczne i socjologiczne, mające na celu przywrócenie rodzinie zdolności do wypełniania jej zadań,

- pracy socjalnej,

- zapewnienia dzieciom opieki i wychowania poza rodziną.

Zgodnie z art. 72 ustawy o pomocy społecznej, dziecku pozbawionemu całkowicie lub częściowo opieki rodzicielskiej zapewnia się opiekę i wychowanie w rodzinie zastępczej. Rodzina zastępcza zapewnia dziecku warunki rozwoju i wychowania odpowiednie do jego stanu zdrowia i poziomu rozwoju, w tym:

- odpowiednie warunki bytowe,
- możliwości rozwoju fizycznego, psychicznego i społecznego,
- możliwości zaspokojenia indywidualnych potrzeb dziecka,
- możliwość właściwej edukacji i rozwoju zainteresowań,
- odpowiednie warunki do wypoczynku i organizacji czasu wolnego.

Ustawa o pomocy społecznej wprowadza podział rodzin zastępczych na:

- rodziny spokrewnione z dzieckiem,
- rodziny niespokrewnione z dzieckiem,
- rodziny zawodowe niespokrewnione z dzieckiem:
 - a) wielodzietne,
 - b) specjalistyczne,
 - c) o charakterze pogotowia rodzinnego.

Inną formą zapewnienia opieki dziecku jej pozbawionemu jest umieszczenie go w placówce opiekuńczo-wychowawczej. Wyróżniamy placówki typu:

- interwencyjnego,
- rodzinnego,
- socjalizacyjnego.

Placówka opiekuńczo-wychowawcza zapewnia dziecku całodobową ciągłą lub okresową opiekę i wychowanie oraz zaspokaja jego niezbędne potrzeby bytowe, rozwojowe, w tym emocjonalne, społeczne, religijne, a także zapewnia korzystanie z przysługujących świadczeń zdrowotnych i kształcenia.

2. Diagnoza

W diagnozie wykorzystano dane za rok 2007 zebrane przez Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Chojnicach.

W powiecie chojnickim 286 dzieci pozbawionych było opieki rodziców naturalnych. Opiekę zastępczą organizowano nad nimi w następujących formach:

- w 133 rodzinach zastępczych – 246 dzieci, w tym:
 - w 1 rodzinie zastępczej o charakterze pogotowia rodzinnego – 18 dzieci,
 - w 8 rodzinach zastępczych zawodowych wielodzietnych – 42 dzieci,
 - w 1 rodzinie zastępczej zawodowej specjalistycznej – 2 dzieci;
- w 5 rodzinach zastępczych na terenie innych powiatów – 6 dzieci;
- w Placówce Rodzinnej „Świat Dzieciom” w Chojnicach – 6 dzieci (zakończyła działalność z dniem 31.12.2007r.);

- w Placówce Rodzinnej „Przystań” w Czersku od 01.02.2008r. – 8 dzieci;
- w placówkach opiekuńczo – wychowawczych innych powiatów – 28 dzieci.

Ponadto 45 pełnoletnich wychowanków rodzin zastępczych i 12 wychowanków placówek korzysta z uwagi na kontynuację nauki z systemu wsparcia w postaci pracy socjalnej i comiesięcznej pomocy pieniężnej.

3. Adresaci programu

Działania Programu skierowane są na:

1. rodziny niewydolne wychowawczo,
2. rodziny dotknięte przemocą,
3. rodziny bezradne w sprawach opiekuńczo-wychowawczych, zwłaszcza niepełne lub wielodzietne,
4. rodziny zastępcze,
5. usamodzielniani wychowankowie rodzin zastępczych i placówek opiekuńczo-wychowawczych,
6. dzieci z rodzin dysfunkcyjnych,
7. dzieci w placówkach opiekuńczo-wychowawczych,
8. mieszkańcy powiatu chojnickiego.

4. Zasoby instytucjonalne Powiatu

Sieć instytucji i organizacji, które mogą być realizatorami lub współpartnerami realizacji Programu przedstawia się następująco:

Instytucje rządowe i samorządowe:

1. Starosta Chojnicki,
2. Rada Powiatu,
3. Jednostki systemu edukacji, ze szczególnym uwzględnieniem pedagogów i psychologów szkolnych,
4. Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Chojnicach,
5. Ośrodki Pomocy Społecznej,
6. Ośrodek Profilaktyki Rodzinnej w Chojnicach,
7. Powiatowy Urząd Pracy w Chojnicach,
8. Sąd Rodzinny w Chojnicach, w tym kuratorzy sądowi,
9. Placówka Rodzinna „Przystań” w Czersku
10. Domy Kultury.

5. Organizacje pozarządowe:

1. Towarzystwo Przyjaciół Dzieci
2. Stowarzyszenie Rodzin Zastępczych „Familia” w Chojnicach
3. Inne organizacje pozarządowe.

6. Założenia programu

Głównym założeniem programu jest stworzenie lokalnego systemu wspierania rodzin dysfunkcyjnych zwłaszcza z problemami opiekuńczo – wychowawczymi i dotkniętych zjawiskiem przemocy, zapewnienie właściwej opieki i wychowania dzieciom pozbawionym całkowicie lub częściowo opieki rodziców oraz wspieranie i rozwój rodzicielstwa zastępczego.

W niniejszym systemie uwzględniono odpowiednią kolejność interdyscyplinarnych działań skierowanych w pierwszym rzędzie na profilaktykę i wspieranie rodzin, w których pojawia się problem, dalej zapewnienie dzieciom właściwej opieki zastępczej poprzez umieszczenie w rodzinach zastępczych a w ostateczności w placówkach opiekuńczo-wychowawczych. Ważnym elementem oddziaływań jest praca z rodziną biologiczną ukierunkowaną na powrót dziecka. Ostatnią grupę zadań stanowi wsparcie w procesie usamodzielniania wychowanków rodzin zastępczych i placówek opiekuńczo - wychowawczych.

Przygotowany program zgodny jest z określonym w Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Powiecie Chojnickim na lata 2007 – 2015 celem strategicznym: „stworzenie systemu pomocy dziecku i rodzinie pozwalającego na utrzymanie dziecka w rodzinie naturalnej lub zapewnienie opieki i wychowania poza rodziną naturalną z zachowaniem założeń polityki prorodzinnej”. Obejmuje on następujące przedsięwzięcia zaplanowane w ramach powyższego celu:

- budowanie lokalnego systemu wsparcia dziecka i rodziny (stworzenie specjalistycznego ośrodka wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie, stworzenie mieszkań chronionych dla pełnoletnich wychowanków rodzin zastępczych i placówek opiekuńczo - wychowawczych);
- rozwój instytucji rodzin zastępczych.

Czas realizacji programu zaplanowano na lata 2008-2010.

7. Cel główny i cele szczegółowe

Na podstawie analizy problemów związanych z prawidłowym funkcjonowaniem rodzin wyłoniono następujący cel główny programu pomocy dziecku i rodzinie:

Pomoc rodzinom w prawidłowym wypełnianiu ról społecznych.

W ramach powyższego celu realizowane będą następujące cele szczegółowe:

- 1. Podejmowanie działań zapobiegających powstawaniu dysfunkcji w rodzinach,**
- 2. Zapewnianie opieki i wychowania dzieciom całkowicie lub częściowo pozbawionym opieki rodziców.**
- 3. Pomoc rodzicom biologicznym zmierzająca do ponownego przyjęcia dziecka.**
- 4. Wsparcie w procesie usamodzielniania.**

8. Kierunki działań i sposoby realizacji

1. Zapewnienie rodzinie dysfunkcyjnej specjalistycznego wsparcia:

- utworzenie specjalistycznego ośrodka wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie z zapleczem noclegowym,
- zapewnienie poradnictwa specjalistycznego,
- praca socjalna z rodziną,
- propagowanie pozytywnych postaw społecznych, w tym duży nacisk na podnoszenie umiejętności wychowawczych,
- skoordynowanie działań instytucji działających na rzecz rodziny (ośrodki pomocy społecznej, powiatowe centrum pomocy rodzinie, sąd rodzinny, policja, poradnia psychologiczno – pedagogiczna, organizacje pozarządowe, służba zdrowia, itp.) w celu wyjścia z sytuacji kryzysowej.

2. Zapewnienie dziecku odpowiedniej opieki i podstawowych potrzeb bytowych:

- interwencja pracowników socjalnych w przypadkach zaniedbania opieki nad dzieckiem,
- utworzenie interdyscyplinarnego zespołu do spraw koordynacji działań w sytuacjach zagrożenia bezpieczeństwa dziecka,
- umieszczanie dzieci w rodzinach zastępczych,
- kierowanie do placówek opiekuńczo – wychowawczych w przypadku wyczerpania możliwości umieszczenia w rodzinie zastępczej.

3. Zapewnienie dzieciom wychowania w rodzinnych formach opieki zastępczej:

- praca socjalna z rodziną zastępczą,
- wsparcie finansowe,
- rozwój poradnictwa specjalistycznego (psycholog, prawnik, psychiatra, pedagog),
- pozyskiwanie i kierowanie na szkolenie kandydatów na rodziny zastępcze,
- organizowanie szkoleń dla istniejących rodzin zastępczych,
- współpraca z ośrodkami opiekuńczo – adopcyjnymi,
- utworzenie grupy wsparcia dla rodzin zastępczych,
- tworzenie rodzin zastępczych zawodowych,
- tworzenie placówek rodzinnych,
- organizowanie szkoleń i uczestnictwo pracowników socjalnych Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Chojnicach i Ośrodków Pomocy Społecznej w powiecie chojnickim w celu podniesienia kwalifikacji do pracy z dzieckiem i rodziną,
- ocena sytuacji dziecka umieszczonego w rodzinie zastępczej w drodze wywiadu środowiskowego oraz półrocznych posiedzeń w dokonaniu oceny dotyczącej dziecka umieszczonego w Placówce Rodzinnej „Przystań” w Czersku,
- ścisła współpraca z pedagogami, wychowawcami szkolnymi, kuratorami sądowymi.

4. Propagowanie idei rodzicielstwa zastępczego:

- organizowanie imprezy integracyjnej dla rodzin zastępczych z powiatu chojnickiego z okazji Dnia Rodzicielstwa Zastępczego oraz innych imprez okolicznościowych,
- przygotowanie i publikacja w lokalnej prasie artykułów tematycznych,
- opracowanie i rozpowszechnianie ulotek tematycznych,
- udział w organizowanych akcjach społecznych propagujących zastępcze rodzicielstwo, m.in. „Szukam domu”, „Przyjaciół Rodziny”,
- prowadzenie strony internetowej działu PCPR z aktualnymi informacjami z zakresu opieki zastępczej,
- współpraca z lokalnymi organizacjami pozarządowymi działającymi na rzecz dziecka i rodziny, z kościołem katolickim i innymi wyznaniem.

5. Pomoc w usamodzielnianiu i integracji ze środowiskiem wychowanków opuszczających rodziny zastępcze i placówki:

- praca socjalna z usamodzielnianymi wychowankami,
- wdrażanie zawartych indywidualnych programów usamodzielnienia,
- pomoc finansowa na kontynuowanie nauki i usamodzielnienie,

- pomoc na zagospodarowanie w formie rzeczowej,
- tworzenie mieszkań chronionych dla usamodzielnianych wychowanków,
- organizowanie grup wsparcia i szkoleń mających na celu pobudzenie aktywności społecznej i aktywizacji zawodowej,
- współpraca z gminami w celu pozyskiwania lokali mieszkalnych dla usamodzielnianych wychowanków.

6. Praca z rodziną biologiczną dziecka umieszczonego poza nią:

- praca socjalna z rodziną naturalną,
- współpraca z ośrodkami pomocy społecznej, sądem,
- objęcie pomocą specjalistyczną (m.in. psychologiczną).

9. Zamierzone efekty programu

1. Utworzenie systemu kompleksowej pomocy dziecku i rodzinie.
2. Zapewnienie specjalistycznego wsparcia i opieki dziecku i rodzinie.
3. Zmniejszenie ilości rodzin dysfunkcyjnych w powiecie chojnickim.
4. Ograniczenie zjawiska przemocy domowej.
5. Ograniczenie ilości dzieci kierowanych do placówek opiekuńczo –wychowawczych.
6. Utworzenie systemu prorodzinnych form opieki nad dzieckiem.
7. Umożliwienie lepszego startu w dorosłe życie wychowankom placówek opiekuńczo – wychowawczych oraz rodzin zastępczych i wyposażenie ich w umiejętności niezbędne do samodzielnego życia.
8. Nabycie umiejętności budowania lokalnych programów profilaktyki społecznej.
9. Podniesienie poziomu świadomości społecznej na temat pomocy dziecku i rodzinie.